

ДІЯЛЬНІСТЬ МІЛІЦІЇ

УДК 341.456:343.431

Дубина Владислав Іванович –
заступник директора Департаменту
боротьби зі злочинами, пов'язаними
з торгівлею людьми, МВС України

Dubina Vladislav – Deputy Director
of combating crimes related to
trafficking department MIA Ukraine

ВИКОРИСТАННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ УКРБЮРО ІНТЕРПОЛУ ЩОДО ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИНАМ, ПОВ'ЯЗАНИМ ІЗ ТОРГІВЛЕЮ ЛЮДЬМИ

HARNESSING THE POSSIBILITIES OF THE UKRAINIAN INTERPOL BUREAU TO COUNTERACTION CRIMES RELATED TRAFFICKING

*Розкрито особливості діяльності оперативних підрозділів
щодо використання можливостей Укрбюро Інтерполу під час
протидії злочинам, пов'язаним із торгівлею людьми.*

Ключові слова: торгівля людьми; Укрбюро Інтерполу;
протидія злочинам.

*Раскрыты особенности деятельности оперативных
подразделений относительно использования возможностей
Укрбюро Интерпола в противодействии преступлениям,
связанным с торговлей людьми.*

Ключевые слова: торговля людьми; Укрбюро Интерпола;
противодействие преступлениям.

In this article author showing features of using Ukrainian Bureau of Interpol by operational units in combating with a crimes related with human trafficking.

Today problem of human trafficking (especially trafficking of woman) is a very actual for our country. Governments of Ukraine try to participate in a process of international cooperation in a fight against human trafficking and also to join fight against transnational organized crimes. Nowadays, one of the most negative outcomes through a global integration process becomes an internalization of organized crimes. Organized crimes are becoming a global scope. Activity of transnational organized criminal groups, including those was formed in Ukraine, extends to all regions of the world and has reached a level, which previously was unavailable to them.

One of the general problem in the detection and suppression of crimes related with human trafficking is a transnational character of offense, when, the analysis of practice, often victims, witnesses and accused could be from a different countries. So, it can be complicated even more because crimes can have a place in another state. Thus, the figures of these crimes can be detained, arrested outside the jurisdiction of Ukraine and this can lead to the need of issuance procedures after, perhaps, an international arrest warrant.

So, is necessary of developing features of using Ukrainian Bureau of Interpol against crimes related with human trafficking and creating a new ways to upgrade it.

Keywords: trafficking in persons; Ukrainian Interpol Bureau; combating crime.

На сьогодні проблема боротьби з торгівлею людьми (особливо жінками) стала надзвичайно актуальною для нашої держави. Україна намагається якомога активніше долучатися до процесу міжнародного співробітництва у сфері боротьби з торгівлею людьми, а також до загальної боротьби з міжнародною організованою злочинністю. Нині одним із негативних виявів світових інтеграційних процесів стала інтернаціоналізація організованої злочинності. Організована злочинність набуває глобального характеру. Діяльність міжнародних організованих злочинних угруповань, у тому числі

й тих, що сформувалися в Україні, стосується всіх регіонів світу й сягає небувалого рівня.

Однією з головних проблем у виявленні та припиненні злочинів, пов'язаних із торгівлею людьми, є їх транснаціональний характер. Адже аналіз практики свідчить про те, що часто потерпілі, свідки й обвинувачені потенційно можуть бути представниками різних держав. Така ситуація може ускладнюватися з огляду на те, що ці злочини виходять за межі однієї держави. Їх фігуранти можуть бути затримані, заарештовані за межами юрисдикції України, що спричиняє необхідність використання процедур видачі після, можливо, міжнародного ордеру на арешт.

Під час активного виявлення, зокрема внаслідок попереднього збирання оперативних даних, оперативні підрозділи, потребують отримання інформації з інших юрисдикцій. Докази можуть бути одержані через офіційні й неофіційні канали.

Особливе місце в цьому процесі належить роботі Інтерполу, що є провідною міжнародною організацією, яка завдяки своїй унікальній структурі, правовій базі й технічному оснащенню здійснює ефективну та раціональну координацію міжнародного поліцейського співробітництва у сфері боротьби зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми [1, с. 135]. З огляду на це, постає необхідність вивчення особливостей використання можливостей Укрбюро Інтерполу під час протидії злочинам, пов'язаним із торгівлею людьми, а також вироблення шляхів їх удосконалення.

Свою позицію щодо протидії зазначеним злочинам висловили чимало науковців, серед яких М. І. Андрієнко, В. І. Василичук, М. О. Васильєва, О. М. Ємець, Я. Г. Лизогуб, В. В. Матвійчук, Д. Й. Никифорчук, А. М. Орлеан, В. М. Підгородинський, О. В. Святун, Є. Ф. Стрекалов, М. О. Шилін, С. С. Яценко та ін. Проте на сьогодні питання щодо проблем і шляхів удосконалення використання можливостей Укрбюро Інтерполу під час протидії злочинам, пов'язаним із торгівлею людьми, висвітлено недостатньо, що потребує подальшого аналізу.

Метою підготування статті є дослідження особливостей використання можливостей Укрбюро Інтерполу під час протидії злочинам, пов'язаним із торгівлею людьми.

Робота зазначеної організації здійснюється відповідно до вимог Постанови Кабінету Міністрів України «Про Національне центральне бюро Інтерполу» від 25 березня 1993 р. № 220 (зі змінами, унесеними Постановою Кабінету Міністру України від 13 червня 2012 р. № 532) [2].

Так, діяльність робочого апарату Укрбюро Інтерполу полягає в організації інформаційного супроводження кримінальних проваджень та оперативно-розшукових справ, що перебувають у провадженні правоохоронних органів України й іноземних держав.

З цієї метою Укрбюро Інтерполу здійснює:

обмін інформацією між правоохоронними органами України та іноземних держав під час провадження у відповідних кримінальних й оперативно-розшукових справах для організації проведення необхідних перевірок та оперативно-розшукових заходів;

міжнародний розшук обвинувачених і підсудних, які переховуються від правоохоронних органів із метою ухилення від кримінальної відповідальності та перебувають у державному або міждержавному розшуку, організовуючи екстрадицію таких осіб до України;

розшук безвісно зниклих осіб, дітей, усиновлених на території нашої держави громадянами іноземних держав, відносно яких в Україну не надходять відомості про їх місцеперебування й умови проживання, потерпілих від торгівлі людьми, розшук викраденого автотранспорту, культурних цінностей та антикваріату, ідентифікацію осіб і невпізнаних трупів тощо;

обмін аналітичною й статистичною інформацією з питань боротьби зі злочинністю [3].

Відповідно до результатів аналізу наукових досліджень, нині в Генеральному Секретаріаті Інтерполу функціонують такі електронні реєстри інформації:

1. База даних розшукуваних осіб, що містить відомості про: розшукуваних державами-членами Інтерполу осіб із метою арешту й екстрадиції (повідомлення з червоним кутом);

розшукуваних із метою встановлення їх місцезнаходження (повідомлення з блакитним кутом);

осіб безвісно зниклих, або таких, які не можуть повідомити про себе ніяких відомостей, у тому числі неповнолітніх (повідомлення з жовтим кутом);

невпізнаних трупів (повідомлення з чорним кутом).

2. База даних викрадених ідентифікаційних документів і бланків документів суворої звітності.

3. База даних розшукуваних транспортних засобів.

Отже, використання таких баз даних та обмін повідомленнями з Національним центральним бюро Інтерполу іноземних держав, здійснює робочий апарат Укрбюро Інтерполу та його регіональні підрозділи в режимі он-лайн через робочі станції телекомунікаційної системи I-24/7 [4, с. 138].

Згідно з нормативно-правовими актами, з метою налагодження ефективного міжнародного співробітництва у сфері протидії транснаціональній організованій злочинності, пов'язаній із торгівлею людьми, Генеральний Секретаріат ініціює, забезпечує та підтримує реалізацію тривалої взаємодії правоохоронних органів держав-учасниць Інтерполу в межах різноманітних проектів щодо збирання, аналізування й узагальнення інформації про певний вид/напрямок транснаціональної злочинності.

Проекти Генерального Секретаріату Інтерполу спрямовані на: збирання, вивчення й аналізування інформації про певний вид транснаціональної злочинності, пов'язаної з торгівлею людьми (характер злочинних груп, їх учасники тощо);

установлення осіб, причетних до протиправної діяльності, пов'язаної з торгівлею людьми;

ідентифікацію членів організованих злочинних груп, пов'язаних із торгівлею людьми, дослідження їх ієрархічної структури, сфер, способів та наслідків учинення злочинів;

підготування узагальнених звітів для розповсюдження серед правоохоронних органів держав-учасниць проектів;

систематизування даних щодо злочинних угруповань, пов'язаних із торгівлею людьми, та їх членів;

надання допомоги країнам-учасникам Інтерполу щодо обміну інформацією з питань розслідування кримінальних справ, пов'язаних із торгівлею людьми;

налагодження безпосередніх контактів між Національними центральними бюро Інтерполу та правоохоронними органами, що є учасниками конкретного проекту.

Результати аналізу практики свідчить, що на сьогодні Україна взаємодіє з Генеральним Секретаріатом Інтерполу в межах таких проектів:

«Міллєніум» (тисячоліття) – проект, запроваджений для збирання й здійснення аналізу інформації про транснаціональну евразійську організовану злочинність;

«Брідж» (міст) – проект щодо протидії нелегальній міграції;

«Сідраг» – проект щодо збирання інформації про розповсюдження синтетичних наркотиків;

«Червоні шляхи» – проект щодо припинення функціонування каналів торгівлі жінками з країн Східної Європи з метою сексуальної експлуатації до Західноєвропейського регіону.

Особливе місце в діяльності оперативних підрозділів належить правильному оформленню за формою та змістом запитів до Укрбюро Інтерполу. Порядок направлення запитів до Укрбюро Інтерполу, їх типову форму й зміст регламентує Інструкція про порядок використання правоохоронними органами можливостей Національного центрального бюро Інтерполу в Україні у попередженні, розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень [5].

Відповідно до цієї Інструкції, запити та інші документи, що надсилаються до Укрбюро Інтерполу, повинні мати такі реквізити: назва органу, його повна адреса, телефон, телетайп або факс, вихідний номер і номер посилання (за наявності), прізвище й телефон виконавця. Крім цього, запити та інші документи мають бути оформлені лише в друкованому вигляді, містити підписи керівників органу. Прізвища, імена іноземних громадян, назви закордонних фірм, підприємств, організацій або установ, за наявності їх написання мовою запитуваної країни, відтворюються в оригіналі.

Слід пам'ятати, що Укрбюро Інтерполу відмовляє повністю або частково відносно виконання запитів, які:

не стосуються компетенції Інтерполу;

пов'язані з кримінальними правопорушеннями політичного, військового, релігійного чи расового характеру;

можуть призвести до порушення суверенітету й безпеки України, законодавства України чи держави, до якої надсилають запит, прав людини;

оформлені з порушенням вимог Інструкції про порядок використання правоохоронними органами можливостей Національного центрального бюро Інтерполу в Україні у попередженні, розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень;

надійшли від фізичних осіб.

Про відмову у виконанні запиту із зазначенням причин Укрбюро Інтерполу інформує ініціатора письмово.

Перевірка з використанням каналів і можливостей Укрбюро Інтерполу може здійснюватися стосовно будь-яких діянь, визначених кримінальним законодавством як кримінальні правопорушення, крім тих, що мають військовий, політичний, релігійний чи расовий характер.

Аналіз практики свідчить, що транснаціональна злочинність, пов'язана з торгівлею людьми, може використовувати різні схеми господарської діяльності.

Так, під час проведення оперативно-розшукових заходів і слідчих (розшукових) дій щодо розкриття кримінальних правопорушень, пов'язаних із господарською діяльністю, через Укрбюро Інтерполу можна одержати з Генерального Секретаріату або Національного центрального бюро Інтерполу в зарубіжних країнах таку інформацію:

офіційні назви комерційних структур та інших юридичних осіб – суб'єктів господарської діяльності, розташованих за кордоном;

дата їх реєстрації у відповідних державних органах, юридична адреса, номери телефонів та інших телекомунікаційних засобів;

прізвища й імена керівників таких структур;

головні напрями діяльності;

розміри статутного капіталу;
відомості про припинення діяльності;
відомості кримінального характеру стосовно їх керівників та інших працівників.

Крім того, можливе отримання з окремих країн інформації про угоди, укладені українськими резидентами з іноземними юридичними та фізичними особами або за їх участі, а також наслідки їх виконання.

Відомості про відкриття фізичними особами, у тому числі громадянами України, та юридичними особами фінансових рахунків у зарубіжних банках, а також рух коштів ними, становлять зазвичай банківську чи комерційну таємницю. Тому іноземні правоохоронні органи їх можуть надавати лише після розгляду офіційного звернення Генеральної прокуратури України верховним органом юстиції (прокуратури) запитуваної держави в порядку надання правової допомоги в кримінальному провадженні.

До запитів, за потреби, додають копії контрактів та інших документів, що стосуються справи або матеріалів перевірки. За необхідності перевірки іноземних фірм, філіалів, спільних підприємств та інших об'єктів господарської діяльності, зареєстрованих за кордоном, у запиті додатково зазначають назву такої структури, юридичну (або фактичну) адресу, телефони, факси, конкретні запитання, на які передбачається одержати відповідь.

Якщо підозрювану особу встановлено, у запитах до Укрбюро Інтерполу зазначають:

прізвище, ім'я, по батькові та повну дату народження підозрюваної особи, її громадянство та місце проживання;

номер кримінального (оперативно-розшукового) провадження, матеріалу перевірки й орган, у провадженні якого вона перебуває;

дані документів, що ідентифікують особу (паспорт, посвідчення водія тощо);

обставини, якими викликана необхідність звернення до Національного центрального бюро;

перелік заходів, що потрібно реалізувати.

У запитих на перевірку транспортного засобу каналами Інтерполу зазначають:

марку (модель) транспортного засобу, що перевіряється, рік його випуску та колір;

повний ідентифікаційний номер (VIN), що передбачає сімнадцятизначну комбінацію цифр і літер латинської транскрипції (наприклад, WDB 172 804 1R 549 042), а також номер двигуна;

результати криміналістичного дослідження щодо встановлення дійсного ідентифікаційного номера (VIN) і номера двигуна;

відомості про власника транспортного засобу та документи, на підставі яких його зареєстровано в Україні;

підстави проведення перевірки й обґрунтування необхідності звернення до іноземних правоохоронних органів;

дату, місце й обставини затримання транспортного засобу, відомості стосовно обставин його можливого викрадення та переправлення за кордон;

реєстраційний номер кримінального провадження, оперативно-розшукової справи, матеріалів перевірки, дату їх порушення (заведення) та орган, у якому вони перебувають;

місцезнаходження транспортного засобу та його технічний стан [6, с. 126].

Однією з важливих функцій Інтерполу є міжнародний розшук осіб, які вчинили злочини, пов'язані з торгівлею людьми. Його здійснюють відповідно до міжнародних договорів, Статуту Організації та рішень Генеральної Асамблеї Інтерполу, національного законодавства держав-членів Інтерполу.

У межах міжнародного розшуку правоохоронні органи України мають можливість ініціювати проведення розшукових заходів на території однієї, декількох або всіх держав-учасниць Інтерполу, ініціювати публікацію міжнародного повідомлення Інтерполу, розмістити в банках даних Генерального секретаріату Інтерполу інформацію щодо розшукуваних або інших осіб, у том числі громадян України, які не перебувають у розшуку, але є членами організованої злочинної групи або схильні до вчинення тяжких злочинів, зокрема тих, що пов'язані з торгівлею людьми на території різних держав.

Метою міжнародного розшуку обвинувачених (засуджених) може бути як встановлення місцезнаходження особи, так і затримання її для подальшої екстрадиції.

Міжнародний розшук здійснюється посередництвом Національного центрального бюро Інтерполу і проводиться на території кожної з держав, що беруть участь у розшуку, відповідно до норм міжнародного права, а також згідно з національними нормативно-правовими актами.

Підставами для ідентифікації й перевірки громадян України, іноземних громадян та осіб без громадянства за обліками Генерального секретаріату й поліцій зарубіжних країн є:

наявність відомостей про виїзд з України для заняття злочинною діяльністю підозрюваних чи обвинувачених у вчиненні кримінальних правопорушень на території України, осіб, які ухиляються від виконання зобов'язань, покладених на них судом, перебувають на оперативному обліку;

проведення перевірки стосовно іноземного громадянина, який підозрюється чи обвинувачується у вчиненні кримінальних правопорушень на території України;

наявність відомостей про те, що вилучені з місця події сліди пальців рук залишив іноземний громадянин;

затримання особи без документів або з підробленими документами, яка, можливо, є іноземним громадянином;

здійснення перевірки стосовно іноземних громадян, що стоять на оперативному обліку.

На підставі мотивованого запиту можуть бути здійснені перевірки в Генеральному Секретаріаті за обліками осіб, оголошених у міжнародний розшук, підозрюваних чи обвинувачених у вчиненні кримінальних правопорушень, щодо яких є відомості про участь у діяльності злочинних угруповань і терористичних організацій, за картотекою відбитків пальців, оперативно-довідковими, розшуковими, криміналістичними і еміграційними обліками правоохоронних органів інших країн-учасниць Інтерполу, за банком даних Національного центрального бюро Інтерполу.

Міжнародному розшуку з ініціативи правоохоронних органів України підлягають:

особи, які виїхали за межі України і переходять від органів розслідування, суду або ухиляються від відбування кримінального покарання (у виді позбавлення волі на строк не менше шести місяців);

безвісно відсутні – за наявності вірогідних даних про виїзд розшукуваних за кордон;

іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні і щодо яких наявна інформація про те, що вони вчинили кримінальні правопорушення на території інших держав [6, с. 126].

Запити правоохоронних органів іноземних країн, що надійшли до правоохоронних органів України каналами Інтерполу, є правомірною підставою для здійснення міжнародного розшуку на території України.

Підбиваючи підсумки, слід визначити, що одним із пріоритетних напрямів діяльності Міжнародної організації кримінальної поліції – Інтерполу є протидія злочинам, пов'язаним із торгівлею людьми. Для забезпечення ефективної реалізації функцій організації в структурі директорату з окремих видів злочинів Генерального Секретаріату створено відділ протидії злочинам, пов'язаним із торгівлею людьми, завданнями якого є:

координування співробітництва правоохоронних органів держав-членів Інтерполу в справах щодо злочинів, пов'язаних із торгівлею людьми з метою сексуальної, трудової експлуатації, розповсюдження дитячої порнографії, організування незаконної міграції;

створення та забезпечення функціонування спеціалізованих банків даних щодо осіб, причетних до торгівлі людьми;

ведення банку даних порнографічних зображень неповнолітніх;

ідентифікація потерпілих у справах про транснаціональні злочини, пов'язані зі створенням і розповсюдженням дитячої порнографії;

запровадження й реалізація аналітичних проектів у сфері торгівлі людьми;

організація та проведення міжнародних науково-практичних заходів із проблем протидії торгівлі людьми (конференцій, тренінгів, оперативних зустрічей тощо).

Банк даних порнографічних зображень неповнолітніх містить більше 500 тис. зображень. Метою його запровадження є допомога правоохоронним органам різних держав у здійсненні ідентифікації неповнолітніх, яких використовували під час створення дитячої порнографії, а також виявлення та припинення кримінальних правопорушень, пов'язаних із систематичною сексуальною експлуатацією дітей. Так, на сьогодні працівниками Генерального секретаріату спільно з правоохоронними органами держав-учасниць Інтерполу ідентифіковано 535 неповнолітніх з 30 країн світу, яких використовували у виготовленні порнографічних зображень. Доступ до зазначеного банку даних надається правоохоронним органам за умови їх активної участі в його наповненні.

Аналітичні проекти з питань торгівлі людьми реалізовує Генеральний Секретаріат за участі держав-учасниць Інтерполу, яких стосується зазначена проблема. Так, наприклад, у межах проекту «Червоні шляхи» («Redroutes») здійснювався аналіз інформації з усіх держав Європи, Центральної, та Південно-Східної Азії й Близького Сходу. Метою цього проекту був моніторинг ситуації щодо торгівлі жінками з країн Східної Європи та пострадянських держав Азії. Зокрема, він передбачав вивчення статистичної інформації про країни-походження та країни-призначення жертв торгівлі людьми, маршрути, характеристики організованих злочинних груп, залучених до цього виду злочинного бізнесу, розподіл за віковими й іншими характеристиками постраждалих та підозрюваних. Крім того, у межах проекту було створено відповідний банк даних постраждалих і підозрюваних у злочинах, пов'язаних із торгівлею людьми.

Генеральний Секретаріат Інтерполу також може організовувати проведення оперативних зустрічей працівників правоохоронних органів різних держав-учасниць Інтерполу, залучених до розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із торгівлею людьми.

Міжнародно-правові норми про юрисдикцію в ситуаціях торгівлі людьми викладені в найважливіших міжнародних і регіональних договорах. Їх метою є усунення юрисдикційних можливостей для «торговців», гарантування невідворотності покарання за будь яких умов. Крім цього, не менш важливою проблемою є забезпечення ефективності механізмів координації діяльності в тих випадках, коли більш ніж одна держава має підстави заявляти про свої юрисдикції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Торговля людьми. Справочное руководство ОБСЕ по обучению полиции. Серия публикаций ДТУ/ОСВПД. – Т. 12. – Вена, 2013. – 209 с.
2. Про Національне центральне бюро Інтерполу [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 25 берез. 1993 р. № 220. – Режим доступу : http://www.naiu.kiev.ua/tslc/pages/biblio/visnik/nomer10/all_mac.html.
3. Про затвердження Положення про Робочий апарат Укрбюро Інтерполу [Електронний ресурс] : наказ МВС України від 22 черв. 2012 р. № 560 – Режим доступу : http://www.naiu.kiev.ua/tslc/pages/biblio/visnik/nomer10/all_mac.html.
4. Бандурка О. М. Інтерпол: Міжнародна організація кримінальної поліції : [наук.-практ. посіб.] / О. М. Бандурка. – Х. : Основа, 2003. – 324 с.
5. Інструкція Про порядок використання правоохоронними органами можливостей Національного центрального бюро Інтерполу в Україні у попередженні, розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень [Електронний ресурс] : наказ МВС України, СБУ, ДМС України та ін. від 9 січ. 1997 р. № 3/1/2/5/2/2. – Режим доступу : http://www.naiu.kiev.ua/tslc/pages/biblio/visnik/nomer10/all_mac.html.
6. Культенко О. І. Роль працівників НЦБ Інтерполу в Україні у здійсненні міжнародного розшуку та екстрадиції / О. І. Культенко // Вісник Академії управління МВС. – 2009. – №1. – С. 125–129.